

ONDŘEJ HAVELKA

Náboženský šok na cestách světem

Na Filipínách v Pampanze přiblížili člověka na kříž a za zvuku modliteb jej vztyčili vzhůru; šaman s rukama od krve v beninské Ganvié se na mě při voodoo obřadu podíval tak zle a pronikavě, že jsem byl týden naprosto bez síly k další cestě; v kostele při mši v ghanské Akkře se lidé kolem mě najednou vymrštili z lavic a začali hulákat, tleskat a tančit, div nemetali kozelce; prapodivný kněz nedaleko haitského Ouanaminthe měl na oltáři vedle voodoo sošek křesťanské symboly.

V Turnově na náměstí na mě zpoza keře vyskočili radostně bubnující zvěstovatelé Krišny, zatímco jakýsi politik na pódiu o pár metrů dál hulákal, že musíme zachránit „křesťanskou identitu Evropy“, aniž by (jak se při rozhovoru ukázalo) ztrácel čas s četbou Nového zákona; Tom Cruise mě z hotelové televize v New Jersey naprosto vážně přesvědčoval, že za vším stojí krutovládce galaktické konfederace Xenu; v New Yorku na Wall Street bylo více buddhistických mnichů než byznysmenů a z londýnských autobusů na mě útočily obří nápisy sdělující, že Bůh není, protože to „vědci zjistili“.

To je několik příkladů z „poutnického terénu“, které mohou v cestovateli vyvolat náboženský šok a jeho oči deformovat do tvaru otazníku. Leckdy pro něj není nutné cestovat daleko, ovšem na cestách je obvykle častější a intenzivnější, už kvůli tomu, že cestovatel bývá otevřenější a citlivější k okolním věcem. Častěji také postihuje tzv. duchovní hledače, kteří své cesty směřují za duchovním poznáním. Ale může být intenzivní i nepřijemný také pro poutníka již dlouhý čas zabydleného ve svém náboženství, očekávajícího spíše jeho prohlubování, nikoli nepřevítané „duchovní zemětřesení“, jež ovšem dlouhá cesta do vzdálených končin naší krásné planety umí zprostředkovat. Minimálně však působí na všechny cestovatele, neboť – volnými slovy Carla Gustava Junga – touha po smyslu je nedílnou součástí lidské přirozenosti.

Náboženský šok může (někdy v souvislosti s kulturním šokem) poutníkovou cestu změnit, předčasně ukončit, nebo naopak neplánovaně prodloužit, takže je dobré o něm vědět a být alespoň částečně připraven. Rozeznání náboženského šoku může

zachránit nejen cestu, ale také poutníkovu duševní zdraví, v extrému i zdraví fyzické či dokonce život.

Otřes, okouzlení, znechucení

Cestovatel po vzdálených koutech planety zažívá běžně dnes již dobře známý kulturní šok, a přestože náboženství bývá uváděno jako jedna z příčin kulturního šoku, je podle mého názoru přesnější definovat náboženský šok jako příbuzný, ale samostatný fenomén. Jinak působí na zrychleného turistu, obehnaného hradbou pečlivého itineráře, který spěchá se sluchátky v uších, selfie tyčí v ruce a dronem nad hlavou, aby v několika prchavých okamžicích odškrtnul položky ve svém seznamu a do cizí země se nepřijel nechat „zasáhnout“ nebo dokonce „proměnit“, ale v rychlosti a nejlépe levně a bezpečně získat další instantní zážitek, a jinak působí na vnímavého poutníka, který cestuje pomalu, v klidu nasává svět, sleduje kulturní a náboženské proměny a je otevřen jinakosti, aby jej „zasáhla“ a jeho cesta aby jej pomalu proměňovala, formovala a utvářela.

Náboženský šok může mít více podob: 1. otřes, prožitek něčeho nečekaného, zvláštního, vzhledem k cestovatelově domácímu náboženství (nebo bezvěrectví) mimořádného; 2. okouzlení, tedy zakušení čehosi svůdného, lákavého, na první pohled „té správné duchovní cesty“, která cestovateli zatím nebyla známa; 3. znechucení, jinými slovy náboženský prožitek z pohledu cestovatele hloupý, absurdní, krutý, nechut-

ný nebo kýčovitý.

Tento text, který vám budeme po částech přinášet, získal v roce 2019 Novinářskou cenu Czech Travel Press 2019 za originální přístup k náboženské tematice. Za celou redakci Ondrovi gratulujeme.

Foto: kikujuingboy, Yusei, Sasint - Adobe stock; Ondra Havelka

ŽIVOT HVĚZDY

V posledních dílech jsme si povídali o naší nejbližší hvězdě – Slunci. Jak ale takové hvězdy vznikají, žijí a zanikají? Jak by takové curriculum vitae (lidově sívíčko) hvězdy vypadalo, kdyby se hvězda ucházela o práci?

Dobrý den, jsem hvězda Lucie průměrné velikosti (řekněme jako vaše Slunce, což by mohla být moje sestřička). Narodila jsem se před několika miliardami let (což je ve vesmíru krátká doba), k mému zrození byl potřeba materiál – molekulární mračna a gravitace. Atomy se pak začaly k sobě díky gravitaci přibližovat. Až to bylo pěkně hustý. Gravitace pak udělala své a já jsem začala vyrábět z vodíku helium. To byly mé začátky ve výrobě různých atomů. To byla moje základní škola, učila jsem se dělat základní jednoduché látky. Pak jsem přestoupila na střední a z helia jsem začala tvořit uhlík. To bylo náročné, neboť na to je potřeba vyšší teplota, než jsem byla zvyklá – asi 100 milionů stupňů Celsia. Předtím stačilo méně, asi jen 7 milionů. A to jsem začala opravdu zářit. Trochu používaného materiálu jsem tu a tam odhodila do prostoru. Tento různorodý materiál pak kolem mne krásně kroužil, jakoby tančil, postupně se začaly kolem sebe shlukovat a kroužit zárodky několika planet.

Pak jsem přešla do běžného života (asi před 4 miliardami let) a od té doby zářím, v mém nitru probíhají termonukleární reakce (ve vysoké teplotě se shlukují atomová jádra) a vznikají různé nové látky. A moje jasnost pak září a dává teplo do svého okolí, podle toho, jak je kdo ode mne daleko.

A jak dlouho budeš takto svítit?

To má každá hvězda jinak, podle toho, jak velká je na začátku, kolik materiálu má. Třeba Slunce nebo já budeme svítit ještě asi 5–7 miliard let. To je pro vás, lidi, nepředstavitelně dlouho. Ale existují i hvězdy s větší, ale také s kratší délkou života.

A co se stane s tebou nebo s naším Sluncem potom?

Pak už nebudeme mít tolik materiálu na přeměnu a začneme vytvářet těžší prvky, jako je uhlík a podobně. Začneme se více ohřívat a nafukovat a změníme barvu – bude z nás rudý obr. Ale jen pár milionů let (co to je proti 14 miliardám, že?) a nakonec se proměníme do malého bílého trpaslíka a budu postupně chladnout a usínat.

A máte i další hvězdné sourozence?

Ale jistě, například nadobry, obry různých barev (modří, rudí), podobry, trpaslíci (bílí, hnědí apod.).

Třeba hvězda v souhvězdí Cassiopeia označená řeckým písmenem ró má průměr více jak 2× větší, než je vzdálenost Slunce – Země (je asi 740× větší než je průměr Slunce). Na druhou stranu jsou i hvězdy menší než planeta Jupiter.

Tedy, to je něco. Můžeme se tě příště zase na něco zeptat, třeba na to, kde bydlíš? Nebo o dalších sourozencích a kamarádech?

Ale jistě, budu moc ráda. Mějte se a taky ostatním sviťte.

redakce

Koloběh vody v přírodě

DOMINIK RUBÁŠ

Koloběh vody, nebo jinak – hydrologický cyklus. Co toto slovní spojení znamená?

Nejprve si musíme uvědomit, že voda v přírodě nevzniká ani nezániká. Stále jí máme na planetě stejné množství. Tato voda ovšem může existovat v různých podobách – od sněhové vločky ve skupenství pevném, přes neviditelnou vodní páru (plynné skupenství), až ke klasické kapalné vodě, kterou pijeme. Voda existuje v přírodě ve všech třech skupenstvích a neustále dochází k přechodům mezi nimi. A to je vlastně princip hydrologického cyklu.

Koloběh vody si představíme na jednoduchém příkladu. Začneme vodou, která teče v řece Labi. Část vody z Labe se vypaří, ale většina jí doteče do Severního moře. V moři se voda intenzivně vypařuje a v podobě neviditelné vodní páry stoupá vzhůru. Ve vyšších vrstvách atmosféry dochází ke zkapalnění vodní páry a ke vzniku

oblaků. Ty se mohou díky proudění v atmosféře dostat až nad Českou republiku, kde z nich

vlhkost „vypadne“ v podobě sněhu či deště. Voda, která dopadne na naše území, se opět částečně vypaří, odteče řekami zpět

do moře, nějakou dobu nám zde zůstane v rybnících, přehradách či jezerech anebo se vsákne do země. Pod zemským povrchem – tím, jak prosakuje horninami – se voda čistí a obohacuje o minerální látky (např. vápník, hořčík, sodík...). Zpět na povrch pak může vytékat v podobě klasických či minerálních pramenů.

A znovu řekami putuje zpět do moře. Voda vypařená nad mořem se však prouděním vzduchu může dostat až nad oblasti s trvalou ledovou a sněhovou pokrývkou (např. nad vrcholky Alp či do Grónska). Zde nám pak zůstane nějakou dobu ve skupenství pevném. A mohli bychom pokračovat stále dokola – v koloběhu, v hydrologickém koloběhu.

Pro úplnost: rozlišujeme velký koloběh vody (ten se odehrává mezi oceánem a pevninou) a malý koloběh vody (výměna probíhá pouze nad oceány, či pouze nad pevninou).

Foto: Studio-F